

Lokalhistorisk skrift for Enebakk
Nr. 3 • 2007 • Årgang 9 • Utgitt av Enebakk Historielag

ign

Kulturminneplan
for Enebakk

i kan nå endelig melde om at Ole Jakob Holt er i full gang med å lage en kulturminneplan for Enebakk. Veien mot oppstarten av dette viktige prosjektet har vært en lang og strabasjos ferd for Enebakk historielag. Allerede på 1980-tallet var daværende (og nåværende) leder Åse Killerud aktiv overfor kommunen for å få kartlagt viktige kulturminner i Enebakk. Dette resulterte i at kulturminneplanen havnet på sakskartet i siste halvdel av 1990-tallet, men ingenting skjedd. Det fantes ikke penger og det fantes trolig heller ikke vilje til å se viktigheten av av kulturminnenes rolle her i Enebakk. Det ble ingen kulturminneplan på 1990-tallet og dette medførte dessverre en temmelig bevistløs holdning overfor bevaring av kulturminner i Enebakk. Gamle og interessante bygninger ble revet og fornminner forsvant på rekke og rad, under f. eks. utbyggingen av Østmarkskollen. Det var Sollia-saken våren 2006 og den påfølgende opprettelsen av en kulturminneverngruppe i historielaget som utløste nytt engasjement for å få på plass en kulturminneplan. Enebakk historielag skal ikke ta æren for dette alene, for både kommunens administrasjon og politikerne har vist stor vilje til å prioritere kulturminner i 2006 og 2007. Allikevel viser dette hvor viktig det er at vi har et levende og aktivt historielag som tar de aktuelle sakene på alvor.

Vedlagt denne utgaven finner man relevante dokumenter til årsmøtet 2007.

med vennlig hilsen

Henning Bergersen

Forsiden: Ole Jakob Holt foran det restaurerte våningshuset på Teien gård i Rælingen. Foto: Tom Gustavsen, Romerikes Blad.

Kulturminneplan for Enebakk!

Av Henning Bergersen

Ole Jakob Holt inspiserer Kvernstua i Ytterbygda. Foto: Henning Bergersen.

Enebakk historielag har de siste årene arbeidet målrettet for å få kommunen til å se viktigheten av en kulturminnevernplan. Dette arbeidet har nå vist seg å bære frukter. I juni 2007 vedtok kommunestyret at det skal utarbeides en kulturminnevernplan for Enebakk. Forslaget gikk enstemmig igjennom både i KOS-utvalget, formannskapet og i kommunestyret, så dette blir en plan med solid politisk forankring. Kommunestyret vedtok å bevilge kr 300. 000 til arbeidet. Enebakk har inntil nylig vært den eneste Follo-kommunen som ikke har påbegynt en slik plan. Det er Ole Jakob Holt fra Rælingen som har fått oppdraget med å lage kulturminneplanen for Enebakk og Ign har derfor tatt en prat med ham.

Hva er en kulturminneplan og hvilken funksjon bør den ha?

En kulturminneplan er en helhetlig plan for forvaltningen av kommunens faste kulturminner. Planen skal både gi en oversikt over bygdas ulike typer kulturminner og et konkret forslag til hva som bør sikres gjennom vern. En kulturminneplan skal være oversiktlig og lettlest. Det skal være interessant å lese planen også for folk flest. Målet for arbeidet er å lage en god plan som er like egnet for kommuneplanleggere som for skoleelever og folk som vil bruke planen som en guide for turer i bygda.

Hva skyldes din store interesse for kulturminner og eldre tider?

Jeg pleier å si det må komme av en genfeil. Det er ingenting ved oppdragelsen jeg fikk hjemme som tilsier at jeg allerede som seks-/sjuåring skulle begynne med kulturminnevern. Jeg husker fremdeles hvordan jeg argumenterte for vern da naboen sa han ville rive en gammel budeiebolig på gården sin. Siden ble det å arrangere historiedager hjemme på gården med klassekamerater gjennom barneskolen, og som 15-åring meldte jeg meg inn i Rælingen historielag og året etter var jeg i styret. Og siden har det bare blitt verre og verre...

Når det gjelder selve beveggrunnen for mitt engasjement innen kulturminnevern, så er det noe som ligger i meg. Jeg finner ro i sjela ved å være omgitt av historien, og finner steder langt mer interessante når en kan lese historien til hvorfor ting har blitt som de er.

Hva har du gjort tidligere av denne type arbeid og hvorfor mener du at du er rett person for dette arbeidet?

Jeg har tidligere laget kulturminneplan for kommunene Skedsmo, Rælingen og Aurskog-Høland.

I tillegg har jeg skrevet boka "Hus i Rælingen, bygninger fra 1600 – 1960", som er en presentasjon av Rælingens bygningshistorie. I tillegg til å ha kulturminnevernet "under huden" gjennom å ha arbeidet innenfor profesjonelt kulturminnevern siden 1992, og som frivillig fra 1986, har jeg en praktisk side som jeg mener er viktig i denne sammenheng. For det første har jeg restaurert et meget fælleferdig våningshus til et velfungerende bolighus på min egen gård. Dette er en svært viktig erfaring å ha med seg når en skal anbefale andre grunneiere å ta vare på husene sine. Jeg vet at det er mye arbeid, men også at det slett ikke er umulig verken i praksis eller økonomisk. En annen viktig ballast jeg har med meg er at jeg er bonde. Det er slik at en vesentlig del av en landkommunes kulturminner ligger på landbrukseiendommer. Min kjennskap til næringa, og utfordringer og muligheter innen landbruket, er viktig å ha med seg når man skal foreslå tiltak på annen matts grunn.

Fortell litt om prosessen frem til det faktum at vi nå skal få en kulturminneplan i Enebakk. Hvordan kom du inn i bildet?

Det har i lengre tid vært et overordnet ønske om et mer desentralisert kulturminnevern. Det vil innebære at et større ansvar for forvaltningen av kulturarven blir lagt på den enkelte kommune. I visse politiske kretser er det ideelle mål å kutte ut fylkeskommuneleddet i store deler av forvaltningen, og sitte igjen med bare kommunalt og statlig nivå. For å imøtekomme denne utviklingen har de fleste akershuskommunene etter hvert fått på plass, eller påbegynt arbeidet med en kulturminneplan. Enebakk er intet unntak, og fikk lagt en slik plan inn i handlingsplanen og budsjett nå i inneværende år. At jeg er engasjert til å lage planen tror jeg kommer av min gode kjennskap til kommunen, og det faktum at jeg har laget liknende planer for tre andre romerikskommuner.

Husmannsplassen Lemestad i Kirkebygda, fotografert i 1985. Bygningen er nå revet. Foto: Enebakk historielags arkiv.

Enebakk er den siste kommunen i Follo og en av de siste på Romerike som starter arbeidet med en kulturminneplan. Hva tror du dette skyldes?

Det har jeg ingen formening om. Jeg vil tro at politikerne og administrasjonen i Enebakk kan gi det beste svaret på det.

Vedtaket om å starte arbeidet med en kulturminneplan gikk enstemmig igjennom både i KOS-utvalget, i formannskapet og i kommunestyret. Hvorfor tror du dette gikk så greit, tatt i betraktning den lange veien frem til dette vedtaket?

Enebakk avslutter i disse dager en kommuneplanprosess. Gjennom slike rulleringer blir man klar over hvor greit det er å ha en plan som gir tydelige føringer blant annet for kulturminneforvaltningen. I tillegg tror jeg historielagets målrettede arbeid mot kommunen har bevisstgjort politikerne

og administrasjonen i forhold til behovet for en plan. En ting som har overrasket meg er at det meg bekjent, ikke er regulert noen objekter til bevaring i Enebakk. Dette tror jeg blant annet skyldes mangel på en kulturminneplan. Jeg vil tro kommunen kommer til å benytte plan- og bygningsloven for å sikre viktige objekter for ettertiden når kulturminneplanen foreligger.

Hvordan vil du legge opp arbeidet med kulturminneplanen? Når starter du og når er arbeidet slutført?

En vesentlig del av arbeidet er å befare kommunen, og å vurdere de enkelte områdenes verdi mot hverandre. Når dette er gjort blir selve planen skrevet og en tiltaksplan laget. Jeg kommer til å starte i nord, og arbeide meg sydover i bygda. Arbeidet starter nå i høst, og planen er å være ferdig innen utgangen av 2008.

Hvorfor er egentlig kulturminner så viktige?

Dette er et spørsmål det finnes mange svar på. Identitet er et viktig stikkord i denne sammenheng. Samfunnet endres i et stadig raskere tempo, mennesker flytter oftere på seg og over lengre distanser enn tidligere. Midt oppe i denne travle virkeligheten innser stadig flere at det er viktig med noen faste holdepunkter. Kulturminner er et slikt holdepunkt. Når vi reiser i utlandet er de enkelte landenes kulturhistorie noe av det viktigste man ønsker å se. Dette tror jeg bevisstgjør oss på betydningen av egen kulturarv. Så har vi den rent estetiske siden ved kulturminner. Det er noe eget ved gamle gårdstun, veier og ruiner. De ligger ofte underordnet i landskapet plassert på lag med topografien. Jeg skal ikke si at tidligere generasjoner var bedre estetikere enn oss i dag, men behovet for å legge hus og anlegg fornuftig i forhold til de naturgitte forhold var viktigere tidligere. I dag kan vi sprengte vekk fjell og lage terrasser slik at terrenget passer til huset. Tidligere var tilnærmingen helt motsatt.

Hva kjennetegner en bevaringsverdig bygning?

En bevaringsverdig bygning kan ha ulike kvaliteter som verdsettes. Et av de viktigste kriteriene for vern er alder og det som kalles autentisitet. Autentisitet er et begrep som sier noe om hvor mye som er bevart av bygningsdeler fra huset var nytt, eller fra en tidlig ombygningsfase. Så har vi estetisk og arkitektonisk verdi, pedagogisk egnethet (kan objektet benyttes i undervisningsøyemed?). En bygning kan ha begrenset verdi i seg selv, men være viktig i en større sammenheng (miljøverdi) Eksempel på dette kan være et hus i en husrekke med i utgangspunktet like bygninger, men der ett hus har gjennomgått visse endringer. Det endrete huset har redusert verdi isolert sett, men er fortsatt viktig i husrekken, og kan tilbakeføres til det opprinnelige dersom det er ønskelig.

Den gamle hovedbygningen på Brevig i Ytterbygda. Dette flotte huset er nå dessverre revet. Foto: Enebakk historielags arkiv.

Mange vil hevde at bevaring av kulturminner ofte går på bekostning av fremskrittet. Hva mener du om dette?

Bevaring er ikke det samme som intet fremskritt. Det er fullt mulig å kombinere disse to tingene, men da må man spille på lag. Det handler mye om å respektere et steds historie og å plassere nyere bygg og anlegg på en underordnet måte i forhold til den etablerte byggeskikken. Det er en rekke steder der det såkalte fremskrittet kan boltre seg uten å skape konflikter med bevaring. Det kan være snakk om fortetting i etablerte områder eller nyetableringer i kantsoner utenfor viktige kultursteder. Et viktig moment er å være bevisst på siktlinjene mellom de ulike stedene. Den kommunale saksbehandleren må ikke begrenses av grensene for reguleringsområdet, men se på det faktiske landskapsrommet som blir berørt av tiltaket. Hvordan vil en utbygging av en bakkekam ta seg ut fra viktige steder som skolen, kirken, riksvegen? Kanskje må den øvre husrekken kuttes ut for å beholde en harmonisk horisontlinje? Det er slike mindre grep som kan være vel så viktige å ta fremfor å bare si ja eller nei til hele planen.

Så må man ikke glemme at kulturminnene også kan være en ressurs. Det er mange som takker antikvarene for innsatsen med å redde stavkirkene på slutten av 1800-tallet. Samtiden så nemlig ikke verdien av disse små, trekkfulle kirkene og ønsket seg fremskritt med nye og større kirkebygg. Det samme skjedde i 1950-tallets Bergen der borgerne gikk i tog for å få revet Bryggen. I dag er det få i Bergen som mener det var synd at Bryggen ble bevart, og så vel har havnet på Unescos lister over verdensarven. Det er flere kulturminner i Enebakk som har potensial til å kunne generere inntekter, og ikke minst sette bygda på kartet på en positiv måte.

Hva med kulturminner i utmark og skog? Hvordan skal dette arbeidet gjøres?

Kulturminner i utmark er en ressurskrevende gruppe objekter å jobbe med. Ofte ligger de et stykke fra bilveg, slik at det tar mye tid å ta seg fram til disse. Både kommunen og historielaget har allerede registreringer over kulturminner i skog. Jeg vil benytte disse registreringene sammen med kjente personer som verktøy for å lage et eget kapittel for dette emnet.

Hva blir den største utfordringen når du nå skal starte arbeidet med en kulturminneplan for Enebakk?

Den største utfordringen i slikt arbeid er alltid å få med alt som bør med i planen. En annen stor oppgave ligger i å informere eiere av verneverdige anlegg om de verdiene de har, og behovet for at de tar vare på objektene for fremtiden. Det er også viktig å lage planen slik at den blir brukt av kommunen i det fremtidige planarbeidet.

Du nevner at det i Enebakk finnes en rekke grunneiere som sitter på bevaringsverdige bygninger. Mange av disse bygningene kan også være svært gamle og falleferdige. Tatt i betraktning den store økonomiske belastningen en oppussing kan være for eieren, hva bør man gjøre og hvordan bør man gå frem?

Mitt beste råd til eiere av bevaringsverdige bygninger er å ta kontakt med fagfolk innen kulturminnevern. En feil som ofte gjøres er å kontakte en lokal entreprenør som ikke har bakgrunn fra antikvarisk arbeid. En slik person ser på huset med utgangspunkt i hvordan hus bygges i dag. Dette gir ofte en helt feil oppfatning av husets tilstand og det blir lett synsing om dårlig panel, kalde gulv osv. fremfor å lete etter husets kvaliteter og muligheter som en moderne bolig kombinert med vern.

En annen viktig oppgave ligger i å informere om tilskuddsmulighetene som finnes innen bygningsvern. Det er midler å få hvis man vet hvor man skal gå. Folk må gjerne ta kontakt med meg, så skal jeg svare på spørsmål etter beste evne, eller formidle kontakt med andre som har jobbet med liknende saker.

Hva kan kulturminnevernegruppa og Enebakk historielag bidra med i arbeidet med en kulturminneplan?

Et nært samarbeid med Enebakk historielag er av uvurderlig betydning for å få på plass en best mulig kulturminneplan for Enebakk. Historielaget sitter både på registreringer og lokal kunnskap, og har en rekke ressurspersoner i medlemsmassen. Det første jeg gjorde etter jeg fikk oppdraget i Enebakk var å be historielagets styre om en liste over kontaktpersoner i de ulike delene av kommunen som jeg kan bruke som informanter til planen. Det vil også være naturlig å benytte historielaget til å kvalitetssikre innholdet i planen.

Henning Bergersen er født i 1969 og kommer fra Ytre Enebakk. Cand. Mag. fra Universitetet i Oslo med fagene historie og folkloristikk. Har sin daglige arbeidsplass som informasjonskonsulent i Enebakk kommune. Skriver jevnlig for flere norske aviser og tidsskrifter.

Foto: Camilla Henrikke Esp.

Ígnaslekt

ved Kenneth Holter

Rettsarkivene

I forrige Ignaslekt-spalte tok jeg for meg forskjellige, grunnleggende kilder som er til nytte for slektsforskere i deres arbeid. Denne gang vil jeg ta for meg en helt bestemt kildetype, nemlig den som har med domstolene å gjøre. Rettsarkivene inneholder en uhyre stor mengde informasjon og kan hjelpe oss å forstå både forfedre og deres samtid bedre, ettersom de gir oss innblikk i folks forhold til hverandre og til øvrighetene slik de kommer til syne gjennom rettssystemet. Rettsarkivene finner du i de forskjellige statsarkivene.

Rettsinstanser

De eldste rettsbøkene som er bevart er fra 1570-tallet, mens fra andre halvdel av 1600-tallet har vi veldig mange bevarte rettsbøker. Hvilke rettsinstanser som har eksistert har endret seg noe opp gjennom tidene, og har vært forskjellig på landet og i byene. Dette er en grov oversikt med stigende instanser:

Landsbygdene:

1590 - 1797: Bygdetinget, lagtinget.

1797 - 1887: Forliksrådet, bygdetinget, stiftsoverretten.

Byene:

1590 - 1662: Rådstueretten, lagtinget.

1662 - 1795/97: Bytinget, rådstueretten, lagtinget.

1795/97 - 1887: Forliksrådet, bytinget, stiftsoverretten.

Opplysninger i rettsarkivene

I rettsarkivene finner vi opplysninger om vanlige folks problemer og uoverensstemmelser. Det er saker om skilsmisser, farskap, ærekrenkelser, eiendomstvister, tyveri, drap, svindel og hekseri. I noen tilfeller inneholder protokollene nedskrevne vitneavhør eller forklaringer. I bestemte saker, for eksempel skilsmissesaker, farskapssaker, arvesaker eller eiendomstvister, får man ofte mye slektsskapsinformasjon, og i mange tilfeller får man også mye bakgrunnstoff om enkeltpersoner.

Protokoller

For by- og bygdingene er opplysningene skrevet i tingbøkene (også kalt justisprotokoller). Tingbøkene er den mest omfattende av protokollseriene. Saker som foregikk utenfor de vanlige rettsmøtene er samlet i ekstrarettprotokollene, mens sjørettprotokollene inneholder sjøforklaringer og sjøskadetakster. Forhandlinger i forliksrådet er samlet i forliksprotokollene. Anker til lagtingene eller stiftsoverrettene er samlet i tingbøker og dombøker, og noen ganger kan dokumentene fra saksdokumentene fra første rettsinstans ha fulgt med dit, og er å finne i egne pakker med vedlegg til protokollene.

Å finne frem i rettsarkivene

Oversikt over hva slags materiale som finnes fra de forskjellige embetene finner du i arkivkatalogene i statsarkivene. Det er ikke alltid så lett å finne frem. Ikke alle protokoller har saksregistre, og ikke alle er like vakkert ført i pennen, så letingen kan noen ganger være frustrerende, men gleden er desto større når man finner noe av interesse. Heldigvis har enkelte statsarkiv tatt på seg bryet å lage forskjellige typer registre til de eldre protokollene. Fra 1800-tallet av ble det vanlig å lage saksregistre til protokollene, og senere også alfabetisk register over partene i hver enkelt sak.

Andre rettskilder

Det finnes også andre arkiver som inneholder opplysninger knyttet til rettsvesenet. Disse innbefatter politiarkiv, lensmannsarkiv, fengselsarkiv samt statsadvokatenes arkiv (fra 1887). Saker som ble appellert til høyeste instans (overhoffretten eller høyesterett) finnes i Riksarkivet. Statsarkivet i Oslo (som omfatter Oslo, Akershus og Østfold) ligger i samme bygg som Riksarkivet på Sognsvann, i Folke Bernadottes vei 21. Bruk av arkivsaker er gratis og personalet er alltid behjelpelig. En tur til arkivet anbefales alle slektsforskere.

Kenneth Holter er født på Larkollen i 1979. Cand. Mag. med irsk-gælisk grunnfag fra Universitetet i Oslo, historie grunnfag fra Høgskolen i Vestfold og arkeologi mellomfag fra Universitetet i Bergen.

Arbeider i næringsmiddelindustrien og sper på inntekten med slektsforskeroppdrag.

Foto: Wayne Stanley.

l a g s l i v

Prosjekt Haugdammen!

Enebakk historielag ønsker å bidra til at dette historiske damanlegget på Stranda blir satt i stand og at det på sikt blir anlagt en kombinert tursti og skolevei langs elva, kanskje også med tilhørende badedam til glede for lokalbefolkningen. Vi har nå tatt kontakt med kommunen vedrørende våre tanker omkring dette prosjektet, med ønske om å få til en befaring i området før vinteren setter inn.

Haugdammen på Stranda ble bygget ca. 1895 og benyttet som vannreservoar til Flateby cellulosefabrikk (1905-1932). Selve demningen var bygget opp av store "hogde" steiner og er trolig den eneste demning som er bygget opp slik på Flateby, kanskje i hele Enebakk. Når Haugdammen var oppdemt på det høyeste, gikk vannet nesten til Vestby og Kjensli. Det ble gravd kanal fra Gjeddevann over til Østre Mortevevann for å lede vannet over til Bergskogtjernet (Kjenslitjernet) og ny kanal derfra over til Haugdammen. Dammen ble neddemt ca. 1950.

Haugdammen er et viktig kulturminne på Stranda og Enebakk Historielag ser svært positivt på en tilbake-/gjenoppføring av dammen til den befattning den var i sine "glansdager". Etter neddemningen ble mesteparten av disse store "hogde" steinene liggende på nedsiden av demningen, men ved hjelp av riktig type maskin bør det være en forholdsvis enkel oppgave å få disse steinene tilbake på plass.

Bygdehistorie for Enebakk? - "Nei takk"!

Enebakk har sin gårds- og brukshistorie, men noen bygdehistorie har vi ennå ikke fått. Etter kommunestyremøtet 29. oktober ser det faktisk mørkere ut enn på svært lenge.

Under jubileumsmiddagen i anledning historielagets 50-års feiring i oktober 2005, ble vi oppfordret av KOS-utvalgets leder til å starte arbeidet mot en bygdehistorie. Dette ble en realitet i april 2006. Etter at bygdeboknemda i 1991 hadde fullført arbeidet med Enebakk bygdebok bind 1, 2 og 3, ble nemda oppløst, men i april 2006 ble den altså påny vekket til liv av styret i Enebakk historielag. Håkon Tysdal ble leder og de øvrige medlemmer har vært Esther Reiss, Henning Bergersen og Christian Brevig. Formålet er altså å arbeide mot bygdebok bind 4 og 5 - bygdehistorien for Enebakk. Planen har vært at det skulle lages to bind, hver på 800 sider. Bøkene er tenkt utgitt som "Enebakk Bygdebok bind IV og V", med samme utstyr som de tre første bindene og som en del av bygdebokserien.

Et forprosjekt kom i gang og høsten 2006 søkte man kommunen om midler. Det ble ikke bevilget penger til bygdeboka den høsten, men vi ble allikevel bedt om å jobbe videre med prosjektet, hvilket vi gjorde, for egne midler. Høsten 2007 ble det pånytt søkt om støtte, men denne gangen som en garanti for et lån på 550 tusen og et tilskudd på 1 million, fordelt over flere år. Forslaget gikk igjennom i KOS-utvalget og i formannskapet, men etter at 13 representanter stemte for og 13 representanter imot, avgjorde altså ordførerens dobbeltstemme kommunestyrets nei til å støtte prosjektet.

Begrunnelsen for avslaget kunne virke noe "ullent", men et av ankepunktene var at søknaden ikke inneholdt en fordelingsnøkkel for salgsinntektene. Historielagets forslag var imidlertid ment som en invitasjon til samarbeid, og et ønske om å yte et betydelig bidrag. Det burde være tydelig at en endelig avtale om organisering, økonomi og arbeidsdeling måtte kommet til i forhandlinger mellom samarbeidspartene. Et annet argument som ble brukt var at saken bar navnet "garanti for lån", når den i virkeligheten også involverte et tilskudd på en million. Dette er et underlig argument, da det faktisk er kommunens saksbehandler som har gitt saken navnet "garanti for lån" og ikke historielaget. Hva kommunen velger å kalle søknaden når de fremlegger den for utvalgene og kommunestyret, har ikke historielaget kontroll på. Å bruke kommunens eget ordvalg som et argument for avslag fortøner seg derfor noe underlig. Avstemningsresultatet i kommunestyret ble altså 13 – 13. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet stemte for, Høyre og Fremskrittspartiet stemte i mot. Kristelig Folkeparti endte også (noe overraskende) opp med å stemme imot. Vi synes det er trist at kommunestyret med ordfører Tidemann i spissen sier "nei takk" til det vi mener er en gavepakke til bygda fra historielaget, hvor vi påtar oss å gjøre jobben med å frembringe en bygdehistorie som hele bygdas befolkning vil ha glede av i lang tid fremover. Man kan jo lure på hvorfor kommunen velger å kaste bort verdifull tid for historielagets frivillige ved å stadig be om ytterligere dokumentasjon og arbeidsinnsats.

Alternativene for historielaget er nå å enten skrinlegge hele prosjektet eller å forsøke å gjennomføre dette med egne midler, eventuelt vende oss mot næringslivet i håp om økonomisk bistand der. Det blir en tøff kamp, men noen bygdehistorie uten historielagets kompetanse, dugnadsinnsats og omfattende arkiver kan vi vanskelig se for oss.

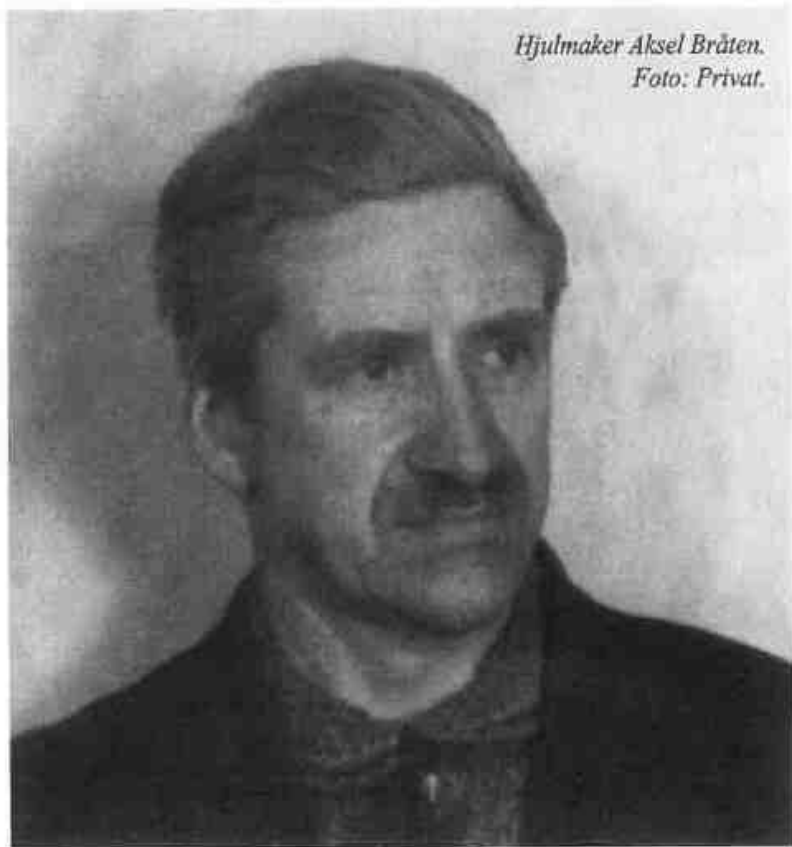
Kommunen kjøper Sagstua hjulmakerverksted

I kommunestyremøtet i september ble det vedtatt at kommunen skal kjøpe tomta og bygningen som huser Sagstua hjulmakerverksted i Ytterbygda.

Hjulmakerverkstedet sto opprinnelig ved Tangenelva og ble drevet av Aksel Bråten i perioden 1906 - 1964. I 1968 ble alle maskiner og utstyr flyttet til Borgveien i Våglia, og bygningen ble deretter revet. Egil Thoresen, som i dag eier stedet, har tatt vare på verkstedet. Hans ønske var at Enebakk historielag skulle overta maskinene og utstyret, flytte de til et egnet sted (f. eks. ved Tangenelva eller i tilknytning til husmannsplassen Kvernstua i Ytterbygda) og drive det gamle hjulmakerverkstedet som et levende museum. Slik blir det altså ikke i denne runden.

Historielaget har lenge arbeidet for å få satt sin løsning ut i livet, ikke minst gjennom flere konkrete innspill til kommunen. Enebakk historielag fikk til slutt i stand en befaring i hjulmakerverkstedet med ordfører, KOS-utvalgsleder og KOS-sjef. Dette resulterte i at kommunen selv lanserte en alternativ plan for hjulmakerverkstedet, slik at det (ihvertfall inntil videre) blir stående på sitt nåværende sted og at det kan tas i bruk til undervisningen på skolene. Dersom verkstedets historie og bygningen som huser verkstedet blir ivarettatt på en god måte, mener vi at dette kan være en god midlertidig løsning. Enebakk historielag er nå invitert til å delta i en arbeidsgruppe som skal utrede videre bruk og innrettning av hjulmakerverkstedet.

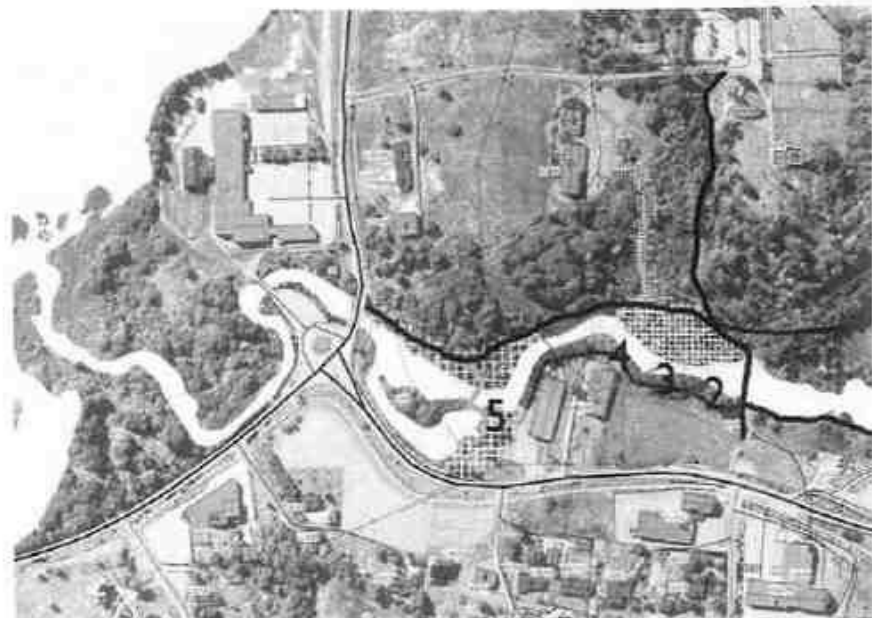
*Hjulmaker Aksel Bråten.
Foto: Privat.*

Historielaget med forslag til ny plan for Tangenelva!

I dette prosjektet har kommunen (særlig ved Sverre Netting og Harald Brekken) vist stor entusiasme for våre tanker omkring utviklingen av Tangenelva som en fremtidig historisk park. Det siste året har historielaget nedlagt uttallige dugnadstimer langs elva, og med kommunens økonomiske støtte har prosjektet så langt vært mulig å gjennomføre. Ny bru kom på plass i oktober 2006, og vi ser med glede at den daglig blir godt benyttet av lokalbefolkningen. I august 2007 samlet historielaget nærmere 100 mennesker til bygdetreff ved Tangenelva, noe som gjenspeiler at området er viktig for og populært blant kommunens innbyggere. I samarbeid med kommunen ønsker vi nå å videreutvikle dette prosjektet.

Salget av det gamle frøenseriets ser vi i utgangspunktet på som positivt. Den aktuelle kjøper har tidligere vist stor forståelse for bevaring av området langs elva og vi tror at frøenseriets vil være i de beste hender. Enebakk historielag ser derimot med bekymring på forfallet av den gamle skolebygningen på Bjerkely. Bruken av lokalet som ungdomsklubb medfører stor slitasje. Vi ønsker derfor at kommunen ser på andre løsninger for bruken av huset.

Enebakk historielag fremlegger i disse dager en plan for videre utvikling av området omkring Tangenelva. Vi foreslår blant annet og videreføre stien fra renseanlegget videre ned til tuftene etter badstua, over elva (via to bruer) og opp på stien på den andre siden av elva. På denne måten blir stisystemet en "runde". Vi foreslår også å anlegge ny sti opp til Bjerkely, slik at man unngår glatte partier og sørger for en tryggere skolevei for barna som holder til på Bjerkely. På sikt bør denne også stien lys-settes.

Kulturminneverngruppas kartskisse over områdene langs Tangenelva. Her foreslår vi å videreføre stien fra renseanlegget via badstutomba og to bruer over til den andre siden. Vi foreslår også å anlegge ny sti opp til Bjerkely, slik at man umgår å måtte bruke den bratte og svært glatte bakken opp til Mari kirke på vinterstid.

Besøk historielagets hjemmesider:
www.enebakkhistorielag.no

På våre hjemmesider ønsker vi å presentere lagets aktiviteter og annet av interesse for de som vil vite mer om Enebakks historie både fra nyere og eldre tider. Tanken er at hjemmesiden skal fungere som et møtested og et informasjonssenter for både medlemmer og ikke-medlemmer.

Send gjerne inn forslag, stoff og innspill på e-post:
webmaster@enebakkhistorielag.no

En oversikt over gruppestrukturen i Enebakk historielag

Spørsmål vedrørende vår virksomhet kan rettes til kontaktpersonene i de forskjellige gruppene.

1. Arrangementsgruppa ble vedtatt opprettet på styremøte i Enebakk historielag 15. februar 2006. Gruppa er en videreføring av den tradisjonelle arrangementskomiteen.

Gruppa arbeider med følgende oppgaver:

Planlegging, tilrettelegging og praktisk gjennomføring av historielagets rusleturer, temamøter og andre arrangement.

Medlemmer er Arne Østerby og Heidi Wattum.

Kontaktperson og rapportør til styret er **Arne Østerby**.

2. Bygdetungruppa ble vedtatt opprettet på styremøte i Enebakk historielag 14. mars 2006.

Gruppen arbeider med følgende oppgaver:

Tilrettelegging av publikumsrettet virksomhet og omvisninger på bygdetunet. Kontinuerlig revisjon av omviserguiden for Enebakk bygdetun (fra 2006). Vedlikehold og drift av bygningsmassen. Gjenstandsregistrering på bygdetunet.

Medlemmer av gruppa er Odd Degrum, Knut Ødeby, Svenn Johansen, Andreas Bøhler og Jan Svartebekk.

Grappa har ukentlige arbeidsmøter på bygdetunet. Kontaktperson og rapportør til styret er **Svenn Johanssen**.

3. Kulturminneverngrappa ble vedtatt opprettet på styremøte i Enebakk historielag 15. februar 2006. Grappa var tidligere inndelt i en landskapsgruppe og en bygningsgruppe, men er etter vedtak i styremøte 25. september 2007, nå samlet i en gruppe. Prosjektgrappa for arbeidet ved Tangenelva i Ytterbygda fungerer som en del av kulturminneverngrappa.

Grappa arbeider med følgende oppgaver:

Sette fokus på bevaring og spredning av kunnskap om kommunens kulturminner. Kartlegging, avfotografering og skilting av gamle plasser, bygdeborger, veitraseer/stier, historiske steder, fangstgroper, jettegryter, eldre bosetting. Kartlegging, måling og fotografering av gamle bygninger. Bistå i arbeidet med kulturminneplan for Enebakk.

Medlemmer av grappa er Åse Killerud, Rolf Solberg, Henning Bergersen, Svein Garden, Petter Mogens Oppegaard, Esther Reiss, Egil Holstad, Yvonne Sariberget, Bjørnar Thoresen, Juul Sverre Stener og Svein Kjeldgård.

Arbeidsgrappa for prosjekt Tangenelva er ledet av Rolf Solberg. De andre medlemmene er Henning Bergersen, Svein Garden, Oddvar Hønsi, Arne Østerby, Svein Kjeldgård, Erling Rosenvinge, Arne Sønsterud og Per Halvorsen. Denne arbeidsgrappa samarbeider med Enebakk kommune om å ruste opp og vedlikeholde området langs Tangenelva i Ytterbygda.

Har du tips, innspill eller forslag til kulturminneverngrappa kan du kontakte oss på e-post: kulturminnevern@enebakkhistorielag.no
Kontaktperson og rapportør til styret er **Esther Reiss**.

4. Skolegruppa ble vedtatt opprettet på styremøte i Enebakk historielag 14. mars 2006. Skolegruppa fungerer som et fagutvalg for lokalhistorie i skolen.

Gruppa arbeider med følgende oppgaver:

Enebakk historielag ønsker å formidle opplevelser som kan gi ungdom kunnskap og interesse for bygdas historie.

Medlemmer i gruppen er Håkon Tysdal, Egil Thoresen og Vidar Holstad. Kontaktperson og rapportør til styret er **Egil Thoresen**.

5. Publisierungsgruppa ble vedtatt opprettet på styremøte i Enebakk historielag 19. april 2006 og jobber med historielagets litterære og mediaorienterte prosjekter. Denne gruppa jobber også med historielagets tidligere og fremtidige utgivelser, både i bokform og i hefteform.

Medlemmer er Christian Brevig, Esther Reiss, Håkon Tysdal og Henning Bergersen. Kontaktperson og rapportør til styret er **Håkon Tysdal**.

Publisierungsgruppa er inndelt i tre undergrupper:

1. Bygdebokkomite.
2. Igen og nettside.
3. Historielagets arkiv.

6. Slektshistorisk kontakt i Enebakk historielag har i perioden 2006 - 2007 har vært **Kenneth Holter**. Denne oppgaven er nå ledig, så dersom du ønsker å drive med slektsforskning for Enebakk historielag, er du hjertelig velkommen til å kontakte oss.

7. Husgruppa ble vedtatt opprettet i styremøte 6. februar 2007 som en videreføring av arbeidsgruppa for fremtidig lokalisering (opprettet på styremøte i Enebakk historielag 19. september 2006) og som en videreføring av arbeidsgruppa opprettet 12. juni 2006.

Gruppa arbeider med følgende oppgaver:

Daglig drift og administrasjon av lagslokalene på Emaus i Kirkebygda.

Gruppa består av Henning Bergersen, Eva Kristoffersen, Arne Østerby, Bjørnar Thoresen, Rolf Solberg og Heidi Wattum.

Alt klart for årsmøte!

Torsdag 13. desember kl. 19.00 er det igjen duket for årsmøte i Enebakk historielag. Årsmøtet holdes også i år på Holtop i Ekebergdalen. Relevante dokumenter som valgkomiteens innstilling, regnskap, saksliste og årsmelding for 2007 er vedlagt denne utgaven av Ign. Fra midten av november kan også laste ned alle dokumentene på vår hjemmeside - www.enebakkhistorielag.no.

Etter gjennomføringen av årsmøtet og valg av nytt styre, blir det servert kaffe, gløgg og juleknask til de fremmøtte. Nestleder Henning Bergersen vil deretter vise en kort lysbildekavalkade over lagets aktiviteter i 2007 og det vil også bli et innslag med musikalsk underholdning. Til slutt blir det loddsalg og trekning, før lagets nye leder avslutter kvelden.

Vel møtt!

Arrangementer siden sist

Bygdetreff ved Tangenelva

Hele 92 personer i alle aldre møtte frem ved Sagstudammen i Ytterbygda søndag 12. august, for å være med på historielagets aller første bygdetreff. Det ble et flott arrangement med både rusleturer, matservering, underholdning og Enebakkmesterskap i hesteskokasting. Dette var en helt ny vri på historielagets arrangementer som definitivt frister til gjentakelse. Det overveldende oppmøtet vitner også om stor interesse for Tangenelva og det arbeidet som Enebakk historielag nedlegger der. Arne Østerby ledet arrangementet med stødig hånd, Rolf Solberg og Aage Rustad var guider langs elva, og Astrid Holtop og Michael Furulund sto for den musikalske underholdningen.

Æresmedlem Rolf Solberg ledet rusieturen langs den nedre delen av Tangeneelva. Foto: Eva Kristoffersen.

Heidi Wattum fra arrangementsgruppa var ansvarlig for salg av mat og drikke. Foto: Grethe Bergersen.

Rolf Solberg ble Enebakkimester i hestekokasting 2007 og gratuleres her av leder Åse Killerud. På sølvplass endte Wiggo Skaug, mens Tutta Bøhler tok bronseplassen. Foto: Henning Bergersen.

Rusletur i Bjerkeskauen

Søndag 2. september var det duket for nok en rusletur med historielaget. 63 turvandrere møtte frem på Drivplassen for å være med på høstens andre rusletur i Ytterbygda. Turen startet med et besøk på stedet der plassen Sollia lå. Denne plassen ligger nå midt i det nye byggefeltet til Block Watne. Heldigvis er kjellerhullet og et område omkring bevart, slik at historien om plassen kan bli husket for ettertiden. Derfra gikk turen tilbake til Drivplassen og videre til plassene Kamperud og Saghytta. Derfra fulgte vi veien inn forbi plassen Slora og Haugsmåsan til Holm Jølsens tjæreovn ved Skredderstad. Det er nå satt opp informasjonsskilt på alle disse husmannsplassene, samt ved tjæreovnen. Her har Rolf Solberg, Egil Holstad og Bjørn Bjerkland ryddet området for busker og kratt, slik at det har blitt et fint turmål. Mens medbragt niste og kaffe ble fortært fortalte Egil Holstad og Rolf Solberg om tjærebrenning og om Holm Jølsens lysoljeproduksjon inne på skauen.

Kulturminnedagen 2007

Søndag 9. september sto Enebakk historielag som arrangør av kulturminnedagen i Enebakk for andre året på rad. Tema for dagen denne gangen var "Til glede og besvær - forsamlingshus, ungdomshus og bedehus".

Turen startet ved Rådhuset i Kirkebygda og 37 deltakere fulgte turleder Arne Østerby på en historisk vandring innover Ekebergdalen. Man var innom både Ekeberg gård, Sandhaugen, Norderhaug, Solbakken og Fugli, før turen endte opp på Nordby bedehus. Her vanket det sang ved ekteparet Eriksen og et informativt foredrag om bedehuset ved Olav Strøm, samt servering av kaffe og hjemmelaget bakst.

Turen tilbake til Rådhuset gikk via gravfeltet på Klokkerudåsen.

ENEBAKK HISTORIELAG

Styret 2007:

- Leder - Åse Killerud
Nestleder - Henning Bergersen
Kasserer - Eva Kristoffersen
Sekretær - Esther Reiss
Styremedlem - Lena Mjerskaug
Styremedlem - Arne Østerby
Styremedlem - Sveinn Johansen
1. varamedlem - Egil Thoresen
2. varamedlem - Juul Sverre Stener
3. varamedlem - Bjørnar Thoresen

Kontakt:

Lotterudveien 9, 1912 Enebakk
E-post: medlem@enebakkhistorielag.no

Redaktør av Ign - Henning Bergersen
E-post: ign@enebakkhistorielag.no

www.enebakkhistorielag.no

IGN © 2007 Enebakk Historielag

ISSN: 1501-4479

Redaktør: Henning Bergersen

Sats: Sirius Produksjoner

Utgiver: Enebakk Historielag

Trykk: BIAS Trykk AS

IGN utkommer 4 ganger pr. år
(februar, juni, august, november)

Stromsborg & Enersen A.s

1912 ENEBAKK

Autorisert elektroentreprenør

Alt innen elektrisk installasjon

Tlf. 64 92 63 00

Fax 64 92 62 20

Email: post@stromsborg.no

E elfag

NÅR DU TRENGER EN ELEKTRIKER

BYGG- OG TØMMERMESTER

Per-Erik Østlie a.s

1914 YTRE ENEBAKK - Telefon: 64 92 39 39

1914 Ytre Enebakk. Tlf. 64 92 39 39

... din lokale byggmester...

- Fagkunnskap gir trygghet

RØRLEGGERFIRMA

KJELGÅRD AS

Osloveien 33
1914 Ytre Enebakk
Telefon: 64 92 46 36
Telefax: 64 92 44 83
Bank: Gjensidige NOR
Boringsnr: 1645.32.31484
Foretaksreg NO 997 515 262 Mva.

-fagkunnskap gir trygghet

ALT I ARBEID I VVS UTFØRES
LEVERANDØR AV THARMA VARMEPUMPER

BYGG & MESSESYSTEMER

Alt innen bygg,
rehabilitering og messestands

Tlf. 64926052 / Mob. 957 82 407 / 957 82 409

Lillestrømveien 267

1914 Ytre Enebakk

Enebakk Regnskapskontor %

Din samarbeidspartner innen økonomi

- Regnskap - lønn - fakturering
- Årsoppgjør - selvangivelser
 - skatteberegning
 - budsjettering
 - konsulenttjenester

Telefon: 64 92 63 03

Faks: 64 92 71 66

E-post: post@erkas.no

Krokengveien 10

1912 ENEBAKK

Malermester Widar Lund

Tlf. 913 55 275 - 950 87 977

E-post: post@malermester-lund.no

Vi utfører:

Malerarbeider (ute/inne) - Våtrom
Gulvlegging - Tapetsering